

Коррупция – мамалакат тараққиёти ва иқтисодиётини емирувчи ёвуз иллатдир.**Саматов Фаррух Хасанович***Жиноят ишлари бўйича Нуробод туман судининг раиси***Аннотация****Калит сўзлар**

Ушбу мақолада коррупция муаммосиб ва унинг сўнгги йилларда халқаро миқёсда трансмиллий жиноят сифатида инсоният томонидан кенг муҳокама қилинаётган масалалардан бири сифатида қаралиб, коррупцияга қарши курашишнинг устувор ҳуқуқий асослари хусусида сўз юритилган.

Коррупция, Фармон, Ўзбекистон Республикаси, Шарқий Европа ва Марказий Осиё, БМТ, Омбудсман, Трансмиллий.

Бугунги кунда коррупция муаммосига жаҳоннинг деярли ҳар бир мамлакатида дуч келиш мумкин. Коррупция сўнгги йилларда халқаро миқёсда трансмиллий жиноят сифатида инсоният томонидан кенг муҳокама қилинаётган масалалардан бири бўлиб қолмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ш.Мирзиёевнинг 2020 йил 24 январь куни Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисида қилган Мурожаатномасида таъкидлаганидек, “Жамиятимизда коррупция иллоти ўзининг турли кўринишлари тараққиётимизга ғов бўлмоқда. Бу ёвуз балонинг олдини олмасак, ҳақиқий ишбилармонлик ва инвестиция муҳитини яратиш бўлмади, умуман, жамиятнинг бирорта тармоғи ривожланмади” деб кўрсатиб ўтган эдилар.

Коррупцияга қарши курашишнинг устувор ҳуқуқий асослари қатор халқаро ҳуқуқий нормаларда ўз ифодасини топган бўлиб, уларга қуйидагилар киради;

-1999 йил 4 ноябрдаги “Коррупция учун фуқаролик ҳуқуқий жавобгарлик тўғрисида” ги Конвенция

-2000 йил 15 ноябрдаги БМТнинг Трансмиллий уюшган жиноятчиликка қарши Конвенцияси

-1999 йил 27 январдаги Европа Кенгашининг “Коррупция учун жиноий жавобгарлик тўғрисида” ги Конвенцияси

-2003 йил 31 октябрда қабул қилинган БМТнинг Коррупцияга қарши Конвенцияси ва бошқаларни келтириш мумкин.

Ўзбекистон Республикаси юқорида таъкидланган халқаро нормалардан 2008 йил БМТнинг Коррупцияга қарши Конвенцияси, шунингдек, 2010 йилда Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилоти доирасида қабул қилинган Коррупцияга қарши кураш бўйича Истанбул Ҳаракат режасини ратификация қилган.

Шу аснода, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 29 июндаги ПФ – 6013 - сонли “Ўзбекистон Республикасида Коррупцияга қарши курашиш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида” ги Фармони қабул қилиниб, мазкур Фармон асосида коррупциянинг олдини олиш ва унга қарши курашиш соҳасидаги давлат сиёсатини, шунингдек, коррупцияга оид ҳуқуқбузарликларнинг тизимли сабаб ва шарт-шароитларини бартараф этиш ҳамда коррупцияга қарши курашиш чораларининг самарадорлигини оширишга қаратилган давлат ва бошқа дастурларни шакллантириш ва амалга ошириш мақсадида Коррупцияга қарши кураш Агентлиги ташкил этилди.

Фармон билан, Агентликка Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилотининг Шарқий Европа ва Марказий Осиё мамлакатлари учун коррупцияга қарши курашиш бўйича тармоғининг Истанбул ҳаракатлар дастури доирасидаги ишлар ҳамда ишлаб чиқилган тавсияларнинг амалга оширилишини таъминлаш, БМТнинг Коррупцияга қарши конвенцияси ва Ўзбекистон Республикасининг коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги бошқа халқаро шартномалари қоидаларининг бажарилиши билан боғлиқ чора-тадбирларни амалга ошириш ҳамда ушбу йўналишдаги фаолиятни мувофиқлаштириш бўйича Ўзбекистон Республикаси миллий координатори вазифаси ва ваколатлари, шунингдек фуқаролик жамияти институтлари билан биргаликда ҳудудлар, иқтисодиёт тармоқлари ва бошқа соҳалар кесимида коррупциянинг даражасини баҳоловчи миллий индекс тузишни ташкиллаштириш юклатилди.

Шу билан бир қаторда, 2020 йил 4 февралда Олий Мажлисининг Инсон ҳуқуқлари бўйича Вакили (Омбудсман) томонидан Коррупцияга қарши кураш бўйича идоравий чора-тадбирлар дастури тасдиқланган бўлиб, фуқаролар ва юридик шахслар вакиллари томонидан коррупция ҳақида хабар бериш механизмлари жорий этилганлиги аҳамиятлидир, хусусан бугунги кунда;

-Омбудсманнинг 10-96 ишонч телефони ва виртуал қабулхонаси фаолият юритмокда.

-фуқаролар ва юридик шахслар вакилларининг коррупциявий ҳолатлар бўйича ҳамда ходимларнинг бошқа қонунга хилоф ишлари тўғрисидаги мурожаатлари таҳлил қилиниб борилади, уларнинг натижалари одоб-ахлоқ комиссияси йиғилишларида муҳокама қилинади.

-Омбудсман котибиятига ишга биринчи марта қабул қилинаётган шахслар учун коррупцияга қарши курашиш мақсадида йўл-йўриқларни тушунтириш, хизмат вазифасига қўйиладиган асосий мажбуриятлар, таъқиқлар, чекловлар, талаблар ва идоравий одоб-ахлоқ қоидалари мазмун-моҳияти 3 иш кунидан кечиктирилмай тушунтирилади.

Хорижий давлат тажрибасига эътибор берадиган бўлсак, аксарият давлатларда, хусусан, АҚШ, Буюк Британия, Сингапур, Германия каби ривожланган мамлакатларда, “Давлат хизмати тўғрисида”ги, “Давлат хизматида жамоачилик назорати тўғрисида”ги Қонунлар ҳамда давлат хизматчилари, мансабдор шахслар, шунингдек судьяларнинг хатти-ҳаракат меъёрларини тартибга солувчи Ахлоқ кодекслари мавжуд эканлигини кўришимиз мумкин.

Эътиборли жиҳати шундаки, мазкур нормалар билан давлат хизматчиларининг олиши мумкин бўлган совға ёки ҳадяларининг аниқ миқдори ҳам белгилаб қўйилган. Жумладан, АҚШда ушбу миқдор 20 АҚШ доллари, Францияда 35 евро, Буюк Британияда 140 фунт, Россияда 3000 рубл этиб белгиланган.

Шу билан бир қаторда, айтилган даврада ривожланган давлатларнинг коррупцияга қарши самарали кураш олиб бориш жараёнида қўлланаётган усулларида бири бу давлат хизматчиларининг мол-мулки, даромадлари ҳамда катта ҳажмдаги ҳаракатларини декларация қилишнинг мажбурий этиб белгиланганлигидир. Бундан кўзланган асосий мақсад мансабдор шахсларнинг ноқонуний даромад олишни олдини олиш ва манфаатлар тўқнашувини бартараф этишдан иборатдир. Давлат хизматида ушбу кунда 150 дан ортиқ мамлакатда қўлланилади.

Хусусан, коррупция билан, яъни фирибгарлик йўли орқали мансабдор шахсга пора беришга далолатчилик қилиш билан боғлиқ ишлар жиноят ишлари бўйича Нуробод туман суди томонидан 2020 йил давомида 2 нафар шахсга нисбатан 2 та, 2021 йил давомида 1 нафар шахсга нисбатан 1 та ва 2022 йилнинг 1-чораги давомида ҳам 1 нафар шахсга нисбатан 1 та жиноят ишлари мазмунан кўрилиб, шахсларга нисбатан суднинг айблов ҳукмлари чиқарилган.

Хулоса қилиб айтганда, ушбу тоифадаги жиноятчиликка қарши курашиш нафақат ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органларнинг, балки кенг жамоатчиликни ҳам муҳим вазифаларидан бир деб ҳисоблайман, айниқса бу борадаги қонунчилик нуқтаи назаридан, шиддат билан ривожланаётган давр талаби ҳамда хорижий мамлакатларнинг илғор тажрибаларидан келиб чиққан ҳолда, оммавий ахборот воситаларини ҳамда жамотчиликни ролини кучайтириш, уларни давлат ҳокимияти ва бошқаруви жараёнида иштирокини кенгайтириш, коррупциявий ҳолатларни олдини олиш борасидаги фаолиятини, хусусан Ўзбекистон Республикасининг 2017 йил 3 январдаги “Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида”ги Қонунига мувофиқ Коррупцияга қарши курашувчи органлар қаторига киритиш орқали олдинга қўйилган вазифаларга тўлақонли эришишга хизмат қилади деб ўйлайман.